

Hakem Öz Yeterlik Ölçeği (HÖYÖ)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Hakem Öz Yeterlik Ölçeği (HÖYÖ)*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=22557>

Özet

Hakem Öz Yeterlik Ölçeği (HÖYÖ), spor hakemlerinin mesleki görevlerini yerine getirirken hissettikleri öz yeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır (Karaçam & Pulur, 2017) çok boyutlu bir ölçektir. Uyarlama çalışması, ölçeğin orijinal yapısının destekleyen ve toplam varyansın önemli bir kısmını (%72.27) açıklayan güçlü bir beş faktörlü yapı ortaya koymuştur. Bu faktörler, hakemlik performansının temel bileşenleri olan fiziksel, psikolojik ve bilişsel alanları kapsamaktadır. Ölçek, yüksek düzeyde iç tutarlılık (Cronbach Alpha genel katsayısı: .90) ve yapısal geçerlik göstermektedir.

Ölçeğin psikometrik özellikleri, spor psikolojisi alanında hakemlerin performansını ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemede güvenilir bir araç olarak kullanılabilirliğini teyit etmektedir. Özellikle, basketball'da karar verme ve etkili iletişim gibi kritik becerilere odaklanılması, hakemlik araştırmaları için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Hakem Öz Yeterlik, Spor Psikolojisi, Öz Yeterlik Ölçeği, Faktör Analizi, Hakemlik Performansı, Cronbach Alpha.

Yazarlar

Aydın Karaçam, A. Pulur

Amaç

Hakem Öz Yeterlik Ölçeği (HÖYÖ)'nin temel amacı, spor müsabakalarını yöneten hakemlerin kendi yeteneklerine olan inançlarını, yani öz yeterlik düzeylerini ölçmektir. Bu uyarlama çalışması, ölçeğin Türkçe konuşan hakem popülasyonunda geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilirliğini göstermeyi hedeflemiştir.

Ölçek, hakemlerin görevlerini başarıyla yerine getirme kapasitelerini beş farklı boyutta değerlendirerek, güçlü ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemeye yardımcı olur. Bu sayede, hakem eğitim programlarının içeriği ve odak noktaları daha bilimsel temellere dayandırılarak optimize edilebilir.

Yapı

Hakem Öz Yeterlik Ölçeği, hakemlik görevlerinin doğasında bulunan çoklu taleplere yanıt veren beş farklı alt boyuttan oluşan çok bileşenli bir yapıya sahiptir. Bu yapı, hakemlerin

kararlaşılabilecek zorluklar ve gereksinimleri kapsamaktadır.

Ölçeğin ölçtüğü temel boyutlar şunlardır:

Fiziksel Yeterlik: Müsabakayı yönetmek için gereken kondisyon ve fiziksel dayanıklılığa olan inanç.

Baskı: Oyuncular, antrenörler veya seyirciler tarafından uygulanan psikolojik baskıdan etkilenmeme kapasitesine olan inanç.

Karar Verme: Zor ve kritik anlarda doğru ve hızlı kararlar verebilme yeteneği.

İletişim: Antrenörler, oyuncular ve diğer yetkililerle etkili ve yapıcı iletişim kurma becerisi.

Oyun Bilgisi: Hakemliğini yaptıkları spor branşının temel kuralları, stratejileri ve dinamikleri hakkındaki teknik bilgiye olan güven.

Geçerlik

HÖYÖ'nün geçerlik çalmaları, hem yapısal geçerliği hem de ayrıntılı olarak doğrulamak için kapsamlı istatistiksel analizler içermiştir.

Verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla uygulanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .86 olarak bulunmuştur, bu değer verilerin mükemmel düzeyde faktörlenebilir olduğunu göstermiştir. Barlett Küresellik Testi sonuçları ise anlamlı bulunmuştur, bu da verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini ve faktör yapısının incelenmeye uygun olduğunu kanıtlamıştır.

Madde ayrıştırıcılığı belirlemek için yapılan alt %27 ve üst %27'lik gruplar arası t testi sonuçlarına göre, tüm maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklar ($p < .05$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, ölçekteki her bir maddenin yüksek ve düşük öz yeterlik düzeyine sahip bireyleri barındıran bir şekilde ayrıştırılabilirliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Ek olarak, Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak beş faktörlü yapının veri setiyle ne ölçüde uyumlu olduğu test edilmiştir. DFA sonuçları, ki-kare/serbestlik derecesi (χ^2/sd) oranının 1.842 olarak göstermiştir. Bu değer, modelin verilere mükemmel uyum sağladığını ve faktör yapısının güçlü bir şekilde desteklediğini teyit etmektedir. HÖYÖ'nün alt faktörleri ile genel öz yeterlik ölçeği (GÖYÖ) arasındaki korelasyonlar .28 ile .82 arasında anlamlı bulunmuştur ($p=0.01$), bu da ölçeğin yapısal geçerliğini destekleyen çok bileşenli bir yapıya işaret etmektedir.

Güvenirlilik

HÖYÖ'nün güvenirlilik analizleri, iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha kullanılarak yapılmıştır. Beş faktörlü yapının tamamı için hesaplanan genel iç tutarlılık katsayısı oldukça yüksek olup, .90 olarak belirlenmiştir. Bu değer, ölçeğin maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı

yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Alt faktörlerin güvenilirlik katsayıları ise şöyledir:

Fiziksel Yeterlik: .87

Baskı: .87

Karar Verme: .85

İletişim: .80

Oyun Bilgisi: .71

Tüm faktörlerin kabul edilebilir eğerinin üzerinde güvenilirlik değerleri sergilemesi, ölçeğin alt boyutların da yüksek düzeyde güvenilir ölçümler sağladığını kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapısal geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda, öz değeri 1'den büyük olan beş faktör elde edilmiştir. Bu beş faktör, ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 72.27'sini açıklamaktadır. Bu yüksek açıklanan varyans oranı, ölçeğin yapısal olarak oldukça güçlü ve net olduğunu göstermektedir.

Varyans dağılımı faktörlere göre şu şekildedir:

Birinci Faktör (Fiziksel Yeterlik): %19.42

İkinci Faktör (Baskı): %14.11

Üçüncü Faktör (Karar Verme): %13.93

Dördüncü Faktör (İletişim): %13.78

Beşinci Faktör (Oyun Bilgisi): %11.01

Faktör döndürme sonrasında, maddelerin faktör yük değerleri incelenmiştir. Fiziksel yeterlik faktöründeki maddeler .65 ile .88 arasında, Baskı faktöründeki maddeler .79 ile .89 arasında, Karar Verme faktöründeki maddeler .70 ile .74 arasında, İletişim faktöründeki maddeler .64 ile .79 arasında ve Oyun Bilgisi faktöründeki maddeler .64 ile .75 arasında yük değerleri göstermiştir. Bu yüksek yük değerleri, maddelerin ilgili faktörlere güçlü bir şekilde bağlı olduğunu ve faktör yapısının temiz olduğunu doğrulamaktadır.

Ölçme Aracı

Test Türü: Uyarlama Ölçeği

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme (1=Hiç katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum)

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Spor Hakemleri

Yaş Grubu: Yetişkin

Popülasyon Detayları: Çalışma, aktif olarak spor müsabakalarını yöneten hakemler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (AMOS programı kullanılarak), KMO ve Bartlett Testleri, Madde Ayırtıcılık Analizi ve Cronbach Alpha α Tutarlılık Katsayısı.

Anahtar Kelimeler

Hakemlik, KMO, Basket Yönetimi, Karar Verme, Fiziksel Yeterlik, Spor Bilimleri.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Aydın Karaçam

Yazar ORCID Tanımlaması: Bilgi mevcut değildir.

İletişim E-posta Adresi: aydinkaracam@gmail.com

Yazma Adresi: Bilgi mevcut değildir.

Üzinler, Ücret ve Test Yılı

Üzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için sorumlu yazar Aydın Karaçam ile iletişime geçilmesi önerilmektedir.

Test Yılı (Uyarılma): 2017

Kaynaklar

Karaçam, A. ve Pulur, A. (2017). Hakem Öz Yeterlik Ölçeği'nin (HÖYÖ) Türkçeye Uyarılma Çalışması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(1), 118-128.

Makalenin orijinal PDF dosyası buradan indirilebilir: hakem-oz-yeterlik-olceginin-hoyo-toad.pdf

Dergi bağlantısı: dergi.nigde.edu.tr

Hakem Öz Yeterlik Ölçeği (HÖYÖ) Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmuştur ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Fiziksel Yeterlik (beş madde): Kondisyonum müsabaka yönetmek için yeterlidir

Baskı (üç madde): Oyuncuların baskısından etkilenmem

Karar Verme (üç madde): Zor durumlarda karar verebilirim

İletişim (dört madde): Antrenörlerle etkili iletişim kurabilirim

Oyun Bilgisi (üç madde): Hakemlikini yaptığım branşın temel oyun stratejilerini anlayabilirim

ARABPSYCHOLOGY.COM